

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС. МОДЕЛ НА ТИММОНС

Лекция 3

Бизнес предприемачество
Лидия Гълъбова ©
Стопански факултет

ОСНОВНИ МОМЕНТИ

“В предприемачеството е важно да мислите стратегически. Ако искате да стартирате и изградите предприятие, в края на дейността ще сте изтощен. Затова е важно да мислите стратегически и да изградите ГОЛЯМО предприятие. В края на дейността вие ще сте изтощен и богат, а не само изтощен.”

Патриция Клохерти

ОСНОВНИ МОМЕНТИ

- ◉ Същността на предприемаческия процес.
- ◉ Модела на Тимънс на предприемаческия процес.
- ◉ Движещите фактори за успеха на предприемаческия процес.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС

- **Предприемаческият процес** рядко е свързан с идеята за бързо забогатяване.
- Предприемачите често не са удовлетворени от постигнатото и постоянно търсят нови предизвикателства.
- Процесът на генериране на стойност при предприемаческата дейност води до общ растеж на икономиката и от там и до увеличаване на ползите за обществото като цяло.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС

- **Непрекъснат процес**, който се обуславя от стремеж към усъвършенстване, развитие и икономически растеж.
- **Генерирането на стойност и нейното непрекъснато увеличаване** от гледна точка не само на собствениците на стопанската дейност, но и на всички заинтересовани страни.
- Свързан с наличието на **възможност, която може да бъде забелязана и осъзната или създадена** в резултат на развитието на нови технологии или продукти.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ОСНОВНИ ЕТАПИ

- **Първият етап:**
  - събиране на необходимата информация, нейното обработване и анализиране.
  - Оценяване наличието на възможности за стартиране на стопанска дейност и се анализира влиянието на различни фактори от външната и вътрешната среда.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ОСНОВНИ ЕТАПИ

◉ Втори етап:

- разработване на различни варианти за реализиране на стопанската дейност и вземане на конкретни решения за нейното практическо осъществяване, т.е. на този етап се извършва оценяване на потенциалните възможности и започва процесът на планиране.

◉ Трети етап:

- тестване на избрания подход за действие, регулиране с цел внасяне на необходимите корекции и верификация.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС

- ◉ Между отделните етапи съществува тясна връзка и зависимост, което позволява предприемаческият процес да се осъществява в своята цялостност и пълнота - включват се всички функции, дейности и действия, свързани с **разпознаването на възможности** за стартиране на стопанска дейност и **създаване на бизнес организации**, които да ги реализират.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

◉ Предприемачеството е:

- Разпознаване и/или създаване на **благоприятна възможност** за реализиране на бизнес идея;
- Следване на **холистичния подход** при нейното реализиране;
- **Лидерство** при осъществяване на управленските функции.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

- ◉ Предприемачеството води до създаване, подобряване, реализация и обновяване на **стойността не само за собствениците на предприятието, но за всички заинтересовани страни (stakeholders).**
- ◉ Предприемачите поемат пресметнати лични и финансови рискове като **балансираят риска и потенциалната печалба.**
- ◉ Предприемачите разработват гениални **стратегии, за да управляват ограничените си ресурси.**

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

- ◉ Предприемачите се отличават с:
  - голямо **въображение**,
  - силна **мотивация**,
  - **страст към идеята**, която искат да реализират,
  - **постоянство и целеустременост** при постигане на целите,
  - интегритет и работа в екип,
  - **ясно виждане** за това, как да развият бизнеса и предприятието си.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- ◉ **Възможност, която изглежда, че няма потенциал за развитие или е с много малък потенциал, може да се окаже възможност с много голям потенциал.**
- ◉ Пример Apple Computer Inc.
  - Стив Джобс и Стив Возняк служители в Hewlett-Packard Co. (HP)
  - Идея - настолен персонален компютър
  - HP - отхвърлят идеята с довода, че това не е възможност за HP
  - С. Джобс и С. Возняк стартират свое собствено предприятие

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- **За да изкараш пари, първо трябва да загубиш пари**
  - Често в средите на рисковия капитал се говори, че лимоните (т.е. неудачниците) узряват за 2,5 години, докато, за да узреят сливите са необходими 7-8 години.
  - Обикновено едно стартиращо предприятие губи около щ.д. 10 - 20 мил. през първите 5-7 години преди да реализира печалби и да започне да предлага акции на борсата.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- **За да натрупаш богатство, първо трябва да отстъпиш част от богатството.**
  - Основателите на едни от най-успешните бързо развиващи се предприятия в САЩ са известни с това, че са отстъпили част собствеността върху предприятието и са я споделили с някои от своите служители.
  - Възнаграждението и споделянето на богатство с хората, които допринасят в голяма степен за неговото създаване спомага за увеличаване на мотивацията на заинтересованите страни (stakeholders).

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- **Предприемачеството изисква задълбочено предварително обмисляне, подготовка и планиране и въпреки това е процес, който е трудно да бъде планиран точно.**

- Динамичните промени в технологиите, пазарите и конкуренцията на практика правят почти невъзможно прогнозирането на конкурентите днес, и още по-трудно за след 5 години.
- Въпреки това се полагат големи усилия за да се моделира и предвиди бъдещето.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- Бизнес планът остарява в момента, в който бъде напечатан в окончателен вид.
- **Предприемаческият процес** е творчески процес. Необходимо е да се развият умения за **непрекъснато планиране, гъвкавост и своевременна реакция като непрекъснато се преоценяват възможностите** като се съчетават логичното мислене и вътрешното усещане (предчувствие). Постепенно този процес трябва да стане като втора природа.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- **За да имат успех творчеството и иновативността са необходими стриктност и дисциплина.**
- Годици наред хиляди патенти за нови продукти или технологии отлежават в държавните или университетски лаборатории, защото липсва добре организирана система и необходимата дисциплина за тяхната търговска реализация.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- **Предприемаческият процес изисква склонност към действие и чувство за спешност, но също така изисква и търпеливост и твърдо следване на определена позиция.**

- Екипът на един млад предприемач успява да спести поне около щ.д. 50 мил. като не предприема нищо, докато неговите конкуренти бързо разширяват дейността си.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПРОЦЕС - ПАРАДОКСИ

- **За да се реализират дългосрочните цели за генериране на стойност, трябва да се устои на изкушенията за бързи но краткосрочни печалби.**

- Генерирането на стойност за предприятието в дългосрочен план изисква непрекъснати реинвестиции в нови хора, продукти, услуги и поддържащи системи. Обикновено това е за сметка на бързите печалби.

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- **По отношение на предприемаческия процес е важно да се знае, че:**

- За да се разбере предприемаческия процес трябва да се заложи на уелото съчетаване на научната теория с практическия опит от реалния живот.
- Стандартното схващане, че нещо е приемливо в практиката, но не и в теорията е недопустимо.
- В основата на предприемаческия процес е интегрирания и холистичен подход.

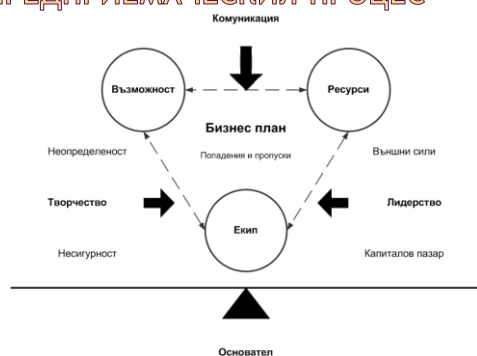
МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- **Движещи сили на предприемаческия процес:**
  - В основата е откриването/създаването на подходяща **възможност**;
  - Водещ предприемач и предприемачески **екип**;
  - Икономично използване на **ресурсите** и изобретателност;
  - Умело съчетаване и балансиране на първите три параметъра;
  - Спазване на принципите на интегритета и холизма;
  - Устойчивост!

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- Тези „движещи сили“ са контролируемите **променливи** на предприемаческия процес върху, които може да се влияе, може да се оценяват и могат да бъдат променяни.
- Създателите на предприемачески бизнес и инвеститорите насочват своето внимание именно върху тези **променливи**, за да анализират и оценят рисковете и да определят какви промени могат да бъдат направени, за да се увеличат шансовете на предприемача за успех.

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

Фиг. 2.1 Модел на Тиммонс

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- Предприемаческият процес прилича на жонглиране с трите основни елемента: **възможност, ресурси и екип.**
- В този модел вида, размера и значимостта на **възможността** **предопределят необходимите ресурси и екипа**, а също и вида, размера и значимостта им.
- Предприемаческият процес е динамичен. Хората, които по-бързо реагират на средата и се адаптират към промените са по-добри предприемачи.

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- Възможност - тя е в основата на предприемаческия процес.
- Не всяка добра идея е и добра възможност.
- “Няма по-подходящо време от сегашното за стартиране на собствен бизнес. В миналото предприемачите са започвали свои бизнес. Сега те измислят нови бизнес модели. Това е голяма разлика и тя е предпоставка за създаване на големи възможности.”***

Джон Доеър (1997)

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

Възможност

- Пазарното търсене е основна предпоставка за оценяване на възможността:
  - Срокът на възвращаемостта от клиентите по-малък ли е от година?
  - Пазарният дял и потенциалът за растеж равни ли са на 20 % от годишния растеж и дали това е устойчиво?
  - Клиентът достъпен ли е?

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

● Възможност

● Пазарна структура и размер на пазара:

- Нов пазар и/ или фрагментиран пазар?
- щ.д. 50 милиона или повече, с потенциал да достигне щ.д. 1 милиард (данните са за САЩ)?
- Какви са бариерите при навлизане на пазара?

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

● Възможност

● Анализ на пределните възможности - помага да се разграничи възможността от идеята:

- Евтин доставчик
- Потребност от по-малко капитали в сравнение с конкуренцията
- Достигане на критичната точка в рамките на 1-2 години?
- Увеличаване на добавената стойност на общото за предприятието съотношение цена / приходи

МОДЕЛ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ ПРОЦЕС НА ТИММОНС

● Ресурси

Минимизиране и контрол
срещу

Максимизиране и притежаване

● Освобождаване на творчеството

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- Ресурси
  - Финансови ресурси
  - Активи
  - Хора
  - Бизнес план
- Според инвеститорите има прекалено много свободни капитали и прекалено малко качествени идеи, т.е. малко са предприемачите и добрите възможности.

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- Най-лошото нещо за един предприемач - **твърде много пари, твърде рано!**
- **Howard Head** - изобретател на първите метални ски и ракетите Prince
- "Bootstrapping" - "Затягане на коланите" или
- "Направи повече с по-малко" - "Doing more with less"
- Стремез към управление и контрол на ресурсите, а не към тяхното притежание!

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

- Екип на предприемача
"Ако можете да намерите точните хора, те винаги могат да променят продукта. Почти всяка от моите грешки се дължи на това, че съм избрал "погрешните хора", а не „погрешната идея“.

Артур Рок

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

● Лидер - предприемач

- Учи и обучава - по-бързо и по-добре
- Справя се с трудностите и съумява да се възстанови бързо
- Изгражда предприемаческа култура в предприятието

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

● Качество на екипа (предприемачи)

- Необходим опит и биография
- Мотивация за лично усъвършенстване
- Отдаденост, целенасоченост и постоянство
- Толерантност към риска, колебанията и несигурността
- Творчество
- Насоченост към контрола на екипа
- Приспособимост
- Обсебеност от идеята за възможността
- Лидерство
- Комуникация

МОДЕЛ НА ТИММОНС НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ ПРОЦЕС

● Значение на времето и съвременната реакция

- Не чакайте да настъпи перфектния момент!
- Различните комбинации от елементите на предприемаческия процес се променят в реално време.
- Повечето стартиращи предприятия изчерпват финансовите си ресурси преди да си осигурят достатъчно клиенти и да намерят подходящ екип за реализиране на идеята!

ВЪПРОСИ ЗА ДИСКУСИЯ?

- Кои са най-важните фактори, които предопределят успеха или неуспеха на едно стартиращо предприятие?
- Кой има най-добри или най-лоши шансове за успех и защо?
- По какви критерии и параметри се оценяват бизнес възможностите за бързо растяща предприемаческа дейност от собствениците на рисков капитал или частните инвеститори?
- Какво влияние оказват различните критерии и фактори?

ПОЛЕЗНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- <http://www.babson.edu/Academics/centers/blank-center/Pages/home.aspx>
- <http://www.sba.gov/>
- <http://www.entrepreneur.com/>
- <http://www.entrepreneur.com/article/224617>
- <http://www.kauffman.org>
- <http://www.sme.government.bg/>
- <http://startup.bg/>

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Timmons J.A, Spinelli S. New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21 Century. 7-th edition. Irwin McGraw-Hill 2010.

БЛАГОДАРЯ ЗА
ВНИМАНИЕТО!

Лидия Гълъбова
каб. 3606
тел. 02/ 965 39 15
E-mail: lgalabova@tu-sofia.bg
